

SPIEGEL AAN DE WAND

zelden zag ik later
zoveel schoonheid in het water
als op zo'n avond daar aan zee
met z'n twee

– Herman van Veen

Beauty is in the eye of the beholder. Je moet er oog voor hebben en dan is het plotseling overal. In de berm en in de daklijst van hooghartige kantoorgebouwen. In het spelend kind en in de kus van twee verliefde mensen midden op straat.

Is er schoonheid in organisaties? De vraag stellen is hem beantwoorden. Maar of we er oog voor hebben, dat is waar het hier omgaat. Schoonheid, duur gezegd de 'esthetische gewaardering' is in het organiseren geen gebruikelijke categorie. Zij lijkt veraf te staan van de functionele oriëntatie waar het bij organiseren vaak om gaat. Schoonheid is bijvangst.

Zo fietste ik enige tijd geleden langs de majestueuze installaties van wat we vroeger de Hoogovens noemden. Het was een zwoele zomeravond. Daar werd ik de lichten gewaar van de staalfabriek die mij aan Centre Pompidou deden denken. De (giftige?) rookpluimen maakte het gevaarte tot een schip uit verre tijden. IJmuiden. Zoveel schoonheid aan het water.

Jaap Peters deelde enige tijd geleden lyrisch een videoclip van een pitstop van Verstappen. De snelheid en de vakbekwaamheid van de technische assistenten: een theatrale belevenis die in de ogen van Jaap een toonbeeld van stafondersteuning was. Ik kon de schoonheid ervan amper verwerken, geïrriteerd als ik was over deze eredienst opgedragen aan de verbrandingsmotor. Schoonheid is een aanname, het is ook een conventie. Enig wantrouwen is op zijn plaats als het om schoonheid gaat. Zo gaf ik meermalen als het ging om leiderschap, de helft van de zaal aan de ene zijde van het middenpad, een gedicht van Fernando Pessoa, de grote Portugese dichter. De andere helft kreeg een gedicht van mijn hand: 'een hobby'. Ik vroeg de deelnemers het gedicht te waarderen met een cijfer en een enkel woord. Het gedicht van Pessoa kreeg een hoge waardering, een acht of hoger. Het woord dat het meest werd toegevoegd was 'Inspirerend'. Mijn gedicht werd aanmerkelijk lager gewaardeerd. Tussen de vier en zes (het hoogste cijfer). Het commentaar was niet mals. Het mooiste vond ik: 'Harry blijf doen wat je nu doet'. Mijn gedicht was hetzelfde gedicht dat ik de anderen had gegeven. Maar het gedicht van de grote Pessoa werd onder mijn naam veel lager gewaardeerd.

Schoonheid is amoreel. Misschien kun je zeggen dat 'het Ware en het Goede altijd schoon is, maar het Schone niet altijd waar en goed'. Toen de hoogspringer Fosbury voor het eerst zijn ruggelingse sprong maakte (de *foabury flop*, een enorm succes), was het eerste commentaar van de verslaggever niet: 'Wat mooi!', maar '*Is this allowed?*' Mag dit wel? Als die vraag: 'Kan dit wel, mag dit wel?' als eerste gesteld wordt, ben je in de nabijheid van innovatie. Toen de Twin Towers werden binnen gevlogen in een terroristische aanslag, was het eerste en ongeremde commentaar van de verslaggever veelzeggend en een tikje onbehoorlijk, hij zei: WOW! Om er daarna geschrokken van zijn reactie aan toe te voegen 'hoe vreselijk' het was. De esthetiek van het kwaad blijft doorgaans onbesproken. Maar wie de films van Bond tot Cruise beschouwt kan niet aan de esthetiek van geweld en vernietiging ontkomen. Wat is er mooier dan een toren die instort, een gebouw dat wordt weggeblazen, een brug die te water gaat? Schoonheid is amoreel.

Schoonheid is niet alleen een lust voor het oog al is dat in onze cultuur een dominante. Schoonheid raakt alle zintuigen. Dat kan van persoon tot persoon verschillen. Velen van

ons raken door een beeld geroerd, anderen komen tot hun diepste ontroering als zij de opening van een Mahler symfonie horen. Schoonheid is niet vanzelfsprekend want diezelfde Mahler symfonie werd door recensenten 'geen muziek' genoemd. Ik kom nog uit de tijd dat mensen muziek van de Beatles 'lawaaï' noemden. En Cobra geen kunst, want dat kan mijn nichtje ook. Alle kans dat bij hen nu een Corneille de wand siert.

Er lijkt weer oog tot ontstaan voor de schoonheid van het maken. Wat ik zelf graag 'de esthetische beleving van een zwaluwstaartconstructie' noem. Ambachtelijk genoeg in vakwerk. Goed gedaan, vakbekwaam. Een soepel lopende bijeenkomst, een geslaagde wegomlegging, een goed gegeven les. Zo gaf ik, als ik zo onbescheiden mag zijn, een geslaagde geschiedenisles waarin

ik de klas uitlegde hoe fractiedwang in de Tweede Kamer ertoe kan leiden dat de minderheid met een bepaalde opinie de meerderheid van stemmen krijgt. Toen ik op het bord voor rekende hoe zo iets kon gaan, verloor een deel van de klas zijn aandacht. Maar de orde werd hersteld door de leider in de klas die naderhand op mij toekwam om te zeggen dat hij nog nooit zo'n goede les had gehad. Hij vond het 'mooi'.

Kunst is een kwestie van klasse, heeft de socioloog Bram de Swaan in mijn ogen overtuigend aangetoond. Elites definiëren kunst. Schoonheid is klasseloos. Het voetbal van Cruïff en Messi is bij vlagen oogverblindend mooi. Dat zie ik ook. Iets dergelijks schijnt bij cricket ook te gebeuren. Mij ontgaat het.

Schoonheid is bijvangst in organisaties? Wij kopen auto's niet om hun motorvermogen. En een bank in de kamer moet voor veel mensen meer doen dan alleen lekker zitten.

Apple is misschien het sterkste voorbeeld dat schoonheid ertoe doet. Steve Jobs was daar ongebruikelijk fanatiek in. Zelfs het binnenwerk moest mooi zijn. En eerlijk is eerlijk: ik kan de verpakking van een Apple-product lastig weggooien omdat het zo onwaarschijnlijk mooi is. Mooi is duurzaam. De grachtenpanden in Amsterdam zijn functioneel niet de beste huizen ooit gebouwd, maar je moet blind zijn als je ze zou willen slopen.

Schoonheid maakt duurzaam. Maar niet alles wat duurzaam is behoudt de functie die het ooit had. De fabrieken die creatieve werkplaatsen worden, de watertorens die kantoren worden, de kastelen die nu conferentieoord zijn. Daarom voorspel ik een beweging die gaat strijden voor het behoud van kolencentrales. Versta me goed: niet om wat ze doen, maar om wat ze zijn.

Thales van Milete is voor mij een prachtig voorbeeld van de potentiële schoonheid van ons denken. En daarmee inspirerend voor types als wij die hun brood verdienen in de kenniseconomie. Thales stond voor de vraag hoe de hoogte van piramides te meten. Op het oog een onmogelijke klus. Tot hij bedacht dat de zon schaduw produceert. Staande naast de piramide nam hij een stok en wachtte tot de zon een schaduw maakte die even lang was als de stok. Op dat moment wist hij dat de schaduw van de piramide even lang was als haar hoogte. Mooi hè.

Harry Starren begeleidt besturen en bestuurders.

